

Fuster, historiador i crític literari

Edicions 62, la Universitat de València i la Institució Alfons el Magnànim publiquen els volums IV i V de l'“Obra completa” de Joan Fuster, que inclou els títols que més parlen de literatura, tant des d'un punt de vista històric com crític. El primer, ‘Llengua i literatura I’ aplega els que se centren en literatura anterior a finals del XIX (‘La poesia catalana’, ‘Consideracions sobre el Tirant’ o ‘Poetes, moriscos i capellans’) i el segon inclou ‘Literatura catalana contemporània’, que va ser manual oficials entre els estudiants dels anys setanta, ‘Temes valencians’, ‘La poesia de Vicent Andrés Estellés’, ‘Contra el Noucentisme’, ‘La literatura catalana de postguerra’ i ‘L'aventura del llibre en català’.

Per Àlex Milian / @alexmilianbeser

Joan Fuster és l'“autor fundador” de 62, si tenim en compte que el primer llibre que va publicar aquesta editorial va ser *Nosaltres, els valencians*. I va ser també un dels primers autors vius que van ser inclosos per 62 a la col·lecció “Clàssics Catalans del Segle XX”, col·lecció que va publicar el primer volum de les *Obres completes* de Fuster quan l'escriptor només tenia 45 anys. Aquest honor prematur va esmolir el seu cèlebre sarcasme i va dir que ho trobava “mortuori, pedant i injuriós”, segons explica un dels curadors de l'actual *Obra completa*, Antoni Furió. Afegeix que Fuster es consolava argumentant que, en el seu cas, hi havia diversos “atenuants”: al capdavant, era un clàssic “català i del segle XX”, una combinació que constituïa una “ració ben mòdica de clàssic”.

Gairebé cinquanta-cinc anys després d'aquell primer volum de les *Obres completes* que ell mateix es va encarregar de seleccionar, arriben els

volums IV i V de l'Obra completa, editada ja pòstumament i que incorpora l'edició, preliminar i apèndix de dos grans experts en Fuster: el seu hereu, el també escriptor Josep Palàcios, i l'historiador Antoni Furió. Tots dos han treballat per fer una “edició més orgànica amb distribució temàtica” que va publicar el seu primer volum el 2002, el segon i tercer (Assaig) el 2012 i aquests volums IV i V el 2022. Està previst que la commemoració actual de l'Any Fuster —celebrada per la Generalitat de Catalunya, la Valenciana i el Govern Balear— facilitarà l'edició dels volums VI i VII l'any vinent. Aquestes són les previsions de l'editor de 62, Jordi Cornudella, i dels curadors Palàcios i Furió.

Segons Furió, aquest nou plantejament d'Obra completa s'explica també perquè Joan Fuster no va deixar un pla estructurat de com volia una obra pòstuma. Ell va organitzar de manera que “cada volum estava articulada al voltant d'un o dos llibres importants i després hi afegia articles provinents de diverses publicacions”.

Cornudella i Furió van insistir a diferenciar aquesta actual *Obra completa* (dins de la col·lecció

L'hisòtriador Antoni Furió (a la dreta), acompanyat pel comissari de l'Any Fuster a Catalunya, Enric Sòria (a l'esquerra), i per l'editor Joan Comudella (al centre) a la presentació dels volums *Llengua i literatura, I: dels orígens a la renaixença* i *Llengua i literatura II: època contemporània* (Edicions 62).

“Clàssics Catalans” de 62) de les *Obres completes* de Fuster publicades entre el 1968 i 1995 (dins de la col·lecció “Clàssics Catalans del Segle XX”).

Una i altra col·lecció, en tot cas, posen en relleu, segons Cornudella, el fet que “Joan Fuster és un escriptor molt important”, amb una característica que l’acosta a un altre gran escriptor català: “La capacitat de fer-se llegir, perquè t’atrapa i t’estira, igual que Josep Pla”, a pesar que hi ha diferències estilístiques, temàtiques, ideològiques i polítiques. Unes diferències que no impedièren un respecte mutu entre tots dos que va propiciar que Fuster signara el pròleg a l’*Obra completa* de Pla, que va dedicar el volum I a *El quadern gris* (Destino). Aquest pròleg apareix ara en aquests nous volums de l’*Obra completa* de Fuster, concretament en el segon. I és una sort, perquè era difícil de trobar i molt recomanable. Com sempre, Fuster només va ser fidel a ell mateix i va empipar lleugerament el mateix Pla i els seus editors, qualificant-lo de pagès ric.

Jordi Cornudella diu que Fuster també coincideix en un aspecte amb l’altre literat centenari

d’enguany, Gabriel Ferrater: “Tots dos compareixen antiacademicisme: se’ls menysté perquè no posaven peus de pàgina, però tots dos són figures intel·lectuals de primer ordre que saben llegir amb els ulls molt nets” i, per tant, fer bona crítica de la literatura del seu moment i de l’anterior.

Escriure i viure

Com qualsevol gran escriptor que atrapa el lector i l’arrossega, Fuster no necessita res més que el seu text per ser llegit, diu Antoni Furió: “Tots aquests llibres de Fuster es poden llegir sense cap encotillament acadèmic ni notes a peu de pàgina: el lector normal pot llegir Fuster sense complementacions”. El que han fet Furió i Palàcios per donar més material als que estiguen interessats en un text concret és “traslladar l’aparell crític al final”, de manera que cada volum té un apèndix final amb “notes explicatives i materials complementaris”. Segons Furió, això inclou “pròlegs a traduccions a altres idiomes, gènesi de cada llibre i article gràcies a la correspondència; els contractes i les liquidacions; i la recepció crítica (algunes crítiques que van aparèixer), tot allò que pugui aportar” elements als estudiosos, investigadors o curiosos.

Fuster va ser una font molt prolífica d’assajos de moltes menes. Furió calcula que va escriure i publicar “setanta llibres i uns 4.000 articles, a més de milers de cartes”. Recorda que “la *Correspondència* de Joan Fuster, que Edicions Tres i Quatre començà a publicar el 1997, porta 17 volums i encara està previst que se’n publiquin dos més”. Afegeix que “No té només interès literari — que també— sinó documental”. Per això, en molts dels apèndixs, Palàcios i Furió han incorporat fragments de cartes on Fuster parla sobre l’edició o el contingut d’aquests llibres (amb els seus editors o amb altres escriptors).

Furió calcula que la producció literària de Fuster podria ser “d’entre 15.000 i 20.000 pàgines”. Quan acabi l’edició de l’*Obra completa* per 62, Universitat de València i Institució Alfons el Magnànim i la *Correspondència* per Tres i Quatre s’haurà recuperat tot el que Fuster va escriure o va traduir al català.

Després hauria de començar el treball de traduir al català tot allò que Fuster va publicar en castellà i que al testament va deixar escrit que voldria que es publicara també en català.

→ Fuster s'autoqualificava de “jornaler de la ploma” i no tenia més ingressos per viure que els que obtenia dels articles i els llibres. Això ha deixat una immensa producció d'articles publicats, primer a *Levante* i *La Jornada*, a València, i després, al *Correo Catalán*, *Tele/eXprés* i *La Vanguardia*, a Barcelona. I encara després a revistes com *Destino*, *Por Favor* o *EL TEMPS*.

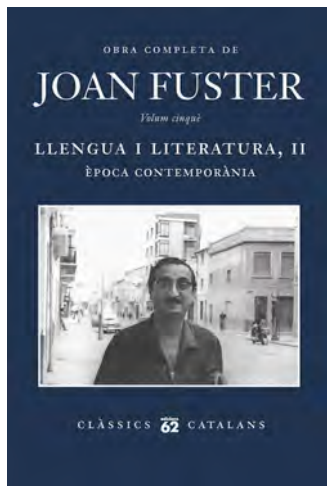
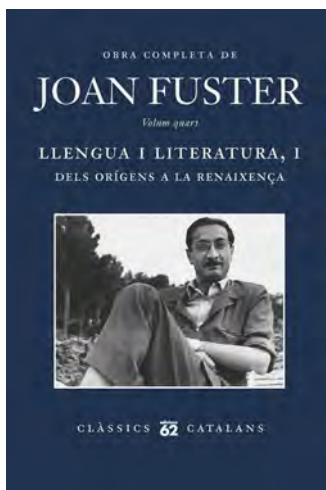
“Va arribar un moment —diu Furió— que Fuster publicava una vintena d'articles al mes i a més els estudis d'història literària o pròlegs, una producció material immensa”.

Amb raó, en un aforisme va escriure “Morir deu ser deixar d'escriure”. Tot i això, l'escriptor va dedicar més hores encara a la lectura.

Fuster lector

Furió recorda que un altre aforisme de l'escriptor de Sueca va ser “Els llibres no supleixen la vida, però la vida tampoc supleix els llibres”.

Els dos volums de l'*Obra completa* que s'acaben de publicar són volums de crítica literària, d'història de la literatura i també d'història social de la llengua. Perquè Fuster llegia, valorava, treia conclusions; argumentava les qualitats i defectes d'uns autors i d'uns altres, però també es preguntava per l'ús social de la llengua o el consum social de la literatura: què parlaven els moriscos al País Valencià? Conservaven l'àrab? I qui llegia el *Tirant lo Blanc* en la seva època? I com va començar i per què va decaure l'edició en català, que s'havia iniciat a València el 1474? Tot això ho investiga, ho exposa i ho respon Fuster amb arguments a *Poetes, moriscos i capellans*; als estudis sobre *Tirant lo Blanc* o a *L'aventura del llibre en català* que recullen aquests volums de l'*Obra completa*.

El volum I (2002), que incloïa el que Furió anomena “materials més personals”, com la poesia, els aforismes, els diaris i els dibuixos es reeditarà pròximament, segons Cornudella, amb la col·laboració, també de la UV i l'Institut Alfons el Magnànim (que depèn de la Diputació de València). Els volums II i III estaven centrats en els assaigs literaris més pur; *Diccionari per a ociosos*, *L'home*, *mesura de totes les coses*, *Sagitari*, etc.

I els volums VI i VII, que haurien d'arribar a les llibreries el 2023 inclouran els textos més polítics, primer (VI), amb *Nosaltres, els valencians*, *Qüestió de noms*, *Un país sense política*. *Reflexions valencianes* i els textos de combat. El volum VII aplegarà la literatura de viatges i la “costumista”, un terme que Furió afirma que és una mica forçat per parlar dels textos de Fuster. Això vol dir *Viatge pel País Valencià*, *L'Albufera de València*, *Combustible per a falles* i *Senyes d'identitat*.

Recorda Cornudella que la inclusió tan prematura de Fuster en aquella col·lecció dels anys seixanta que es deia “Clàssics Catalans del Segle XX” tenia una explicació molt senzilla: “La col·lecció era una idea de Joaquim Molas, que estava convençut que la cultura catalana necessitava entrar escriptors joves al cànon literari: l'avantatge de Fuster és que, amb ell, cobries tot el flanc de l'assaig”. Fuster era el principal exponent i el que l'havia explotat a

consciència en tots els seus vessants.

Finalment, Antoni Furió assenyala que “Edicions 62 era l'editorial de la modernitat catalana”, la que havia traduït al català les principals obres d'assaig social del moment. I recorda que el moment era “el 1968” i Fuster era l'autor català que millor representava alhora modernitat, assaig i sensibilitat social.

FI. ●